BOTTI

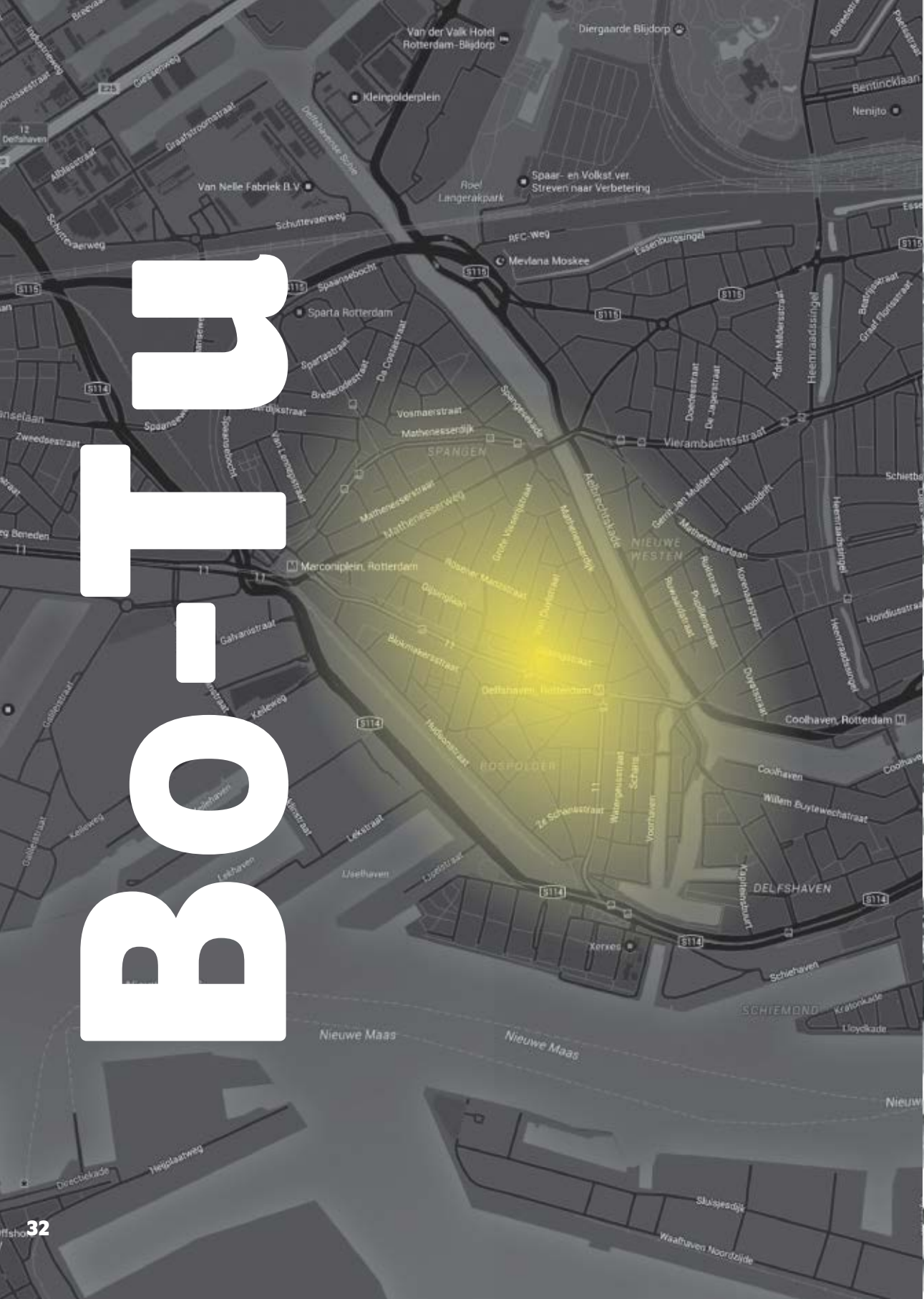
Van der Valk Hotel Rotterdam-Blijdorp
Diergaarde Blijdorp
Kleinpolderplein
Bentinckslaan
Nenijto
Van Nelle Fabriek B.V.
Roel Langerakpark
Spaar- en Volkst.ver. Streven naar Verbetering
Schuttevaerweg
RFC-weg
Mevlana Moskee
Essenburgsingel
Sparta Rotterdam
Spaanseboch
Vierambachtsstraat
Heemraadssingel
Marconiplein, Rotterdam
SPANGEN
NIEUWE WESTEN
Coolhaven, Rotterdam
Coolhaven
Willem Buytewechstraat
DELFSHAVEN
Kerxes
Schiehaven
SCHIEMOND
Nieuwe Maas
Nieuwe Maas
Sluisjesdijk
Waalhaven Noordzijde

SCHEVENINGSE VISHANDEL

1990

West 8 krijgt de opdracht voor de herstructurering van het Visserijplein. Hoewel de dagmarkt op donderdag en zaterdag voor veel reuring zorgt, is het plein op de andere dagen onherbergzaam. Het plan van West 8 behelst een nieuwe inrichting van de ruimte, nieuw materiaalgebruik en sculpturale elektriciteitskasten.

1999

Wanneer een blok in de Bruijnstraat vanwege de slechte staat ontruimd moet worden, neemt een aantal bewoners het initiatief het blok zelf opnieuw te bouwen. De bewoners willen niet weg uit de wijk en richten Biz Botuluyuz op (Turks voor 'wij Bospolder-Tussendijkers'). Met behulp van de deelgemeente en Com·wonen komt het tot een plan voor 24 koopwoningen. Toekomstige kopers, verzameld in de kopers-vereniging, denken mee over de indeling en ontwerp van de woningen.

1999

Drugspanden, dichtgetimmerde huizen die gebruikt worden als afwerkplek, sociale huurwoningen waarvan het plafond elk moment naar beneden kan vallen: het gaat slecht in Bospolder en Tussendijken. Deze urgentie noopt gemeente en corporatie De Combinatie een convenant te sluiten voor de wijk. Hierin wordt vastgelegd dat in de komende jaren de woningvoorraad opgewaardeerd moet worden door 1000 woningen te slopen, 700 woningen nieuw te bouwen en 350 bestaande woningen te renoveren. Het aandeel koopwoningen moet fors omhoog: op dat moment is de verhouding 94% sociale huur tegenover 6% koop. Ten slotte is imagoverbetering een doel: enerzijds door campagnes, anderzijds door de verbinding met toerisme en recreatie (bijvoorbeeld in Historisch Delfshaven) te benadrukken.

> 'Op de Veluwe, waar mijn zus woont, spelen kinderen cowboy en indiaantje. Hier spelen ze politie en dealertje.'

Opbouwwerker A. Schenk in *NRC Handelsblad* van 10 oktober 1998

1999

Ondernemer Hassani Idrissi benadert de gemeente en corporaties met zijn plan een mediterraan woonwijkje te bouwen. Het past in de ambities voor grootschalige vernieuwing voor de wijk, zoals geformuleerd in de *Stedenbouwkundige Visie Bospolder-Tussendijken* (1999). DS+V, Com.Wonen, Woonbron, ERA Contour en de deelgemeente starten een initiatiefgroep om de opgave en het programma te verkennen.

mei 2000

Naar aanleiding van de *Nota Wonen*, die staatssecretaris Remkes in mei presenteert, besteedt het VPRO-radioprogramma *Argos* aandacht aan de situatie in Bospolder-Tussendijken. Corporatie De Combinatie krijgt daarin felle kritiek: de bewoners van te slopen woningen werden pas laat ingelicht, de sociale huurwoningen worden grotendeels vervangen door koopwoningen en er is geen plan voor alternatieve woningen.

‘Het grote plan? Ik wou dat dat er was. Dan was het duidelijk geweest welke richting de corporatie op wil. We praten over 1200 woningen die worden gesloopt. Een deel daarvan is er slecht aan toe, een aantal andere woningen had prima overeind gehouden kunnen worden. Dan had je met name voor mensen met een kleine portemonnee betaalbare woningen in stand gehouden.’

Opbouwwerker Ed Molenaar in *Argos*, Radio 1, 19 mei 2000.

‘Het kan als een vorm van *gentripunctuur* worden gezien. We prikken zo’n project in een achterstandswijk, zodat het een proces van gentrification op gang zou kunnen brengen.’

Jeroen Singelberg, Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting

2002

Door de toekenning van een rijkssubsidie in het kader van het *Innovatieprogramma Stedelijke Vernieuwing* kan het project *Biz Botuluyuz* doorgang vinden. Een Marokkaanse architect ontwerpt het blok in samenspraak met de kopers, die voornamelijk van Turkse afkomst zijn. De woningen hebben een typisch Turkse indeling (geen toilet naast de keuken of woonkamer, een afgesloten keuken, erkers, kamers met en zonder daglicht) en het blok wordt versierd met tegelplateaus en glas met daarop Turkse tulpen.

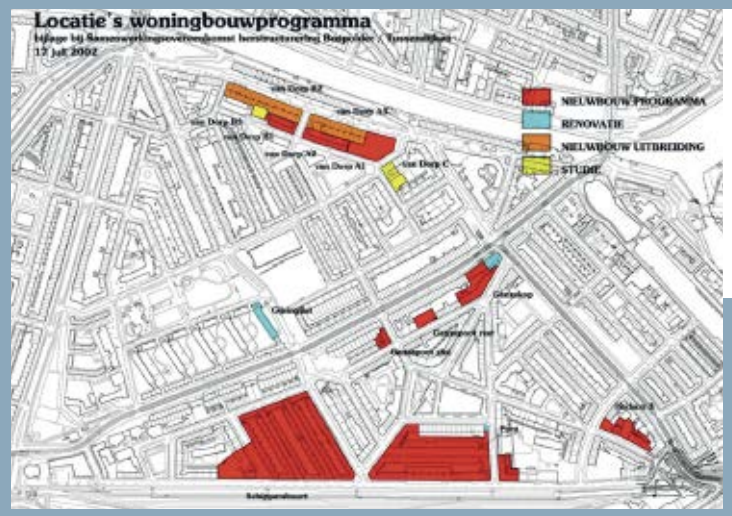

juli 2002

Het convenant tussen gemeente en De Combinatie wordt nader uitgewerkt en herbenoemd tot Samenwerkingsovereenkomst. Mede vanwege de ophef rond de herhuisvesting worden bewonersorganisaties nauwer bij het proces betrokken.

juli 2002

Door het gebrek aan groen in Bospolder is al sinds de jaren tachtig sprake van een buurtpark op de plek van het rangeerterrein aan de Vierhavensstraat. Het park moet de verbinding tussen de wijk en het in ontwikkeling zijnde Vierhavensgebied gaan vormen, en zal aangelegd worden op een kilometerlange strip van kantoren en detailhandel. Binnen de ingewikkelde besluitvorming die dit dubbele ruimtegebruik met zich meebrengt, hebben de bewoners van Bospolder een belangrijke stem. De Werkplaats, een bureau onder leiding van socioloog Piet Huiskens, begeleidt het participatieproces en in juli 2002 krijgen de bewoners een formele positie in het planvormingsproces.

mei 2003

Woningstichting de Combinatie, die in dit jaar opgaat in Com.Wonen, presenteert het masterplan voor de Punt-Schippersbuurt, waarvoor Geurst & Schulze het ontwerp hebben gemaakt. Le Médi maakt onderdeel uit van de tweede fase van het project: de Schippersbuurt.

2003

In afwachting van de sloop van de woningen aan de Puntstraat, organiseren Hieke Pars en Karin Keijzer een kunstproject in de straat.

2003

WoonbronMaasoevers, De Combinatie en Verschoor richten samen Projectbureau Mathenesserkwartier op. Door het aankopen, verbeteren en beheren van panden willen zij de leefkwaliteit van de wijk drastisch verbeteren. Een van de eerste wapenfeiten is het plaatsen van neonverlichting op de koppanden van de Mathenesserweg om het project *De Loper* te markeren.
Het project moet kopers de gelegenheid geven hun nieuwe woning zelf grondig op te knappen: kluswoningen avant la lettre.

juni 2003

Op Mathenesserweg 2 openen Nico Haasbroek en Mieke van der Linden Club Math. Ze zijn hiervoor gevraagd door projectbureau Mathenesserkwartier, naar aanleiding van een reportagereeks dat het echtpaar had gemaakt over de buurt.

**‘Je komt hier alles tegen, zeggen ze. Liberianen, Libiërs, Israëlische studenten, een Australiër die de buurt fotografeert, Finse en Duitse vormgevers en architecten of een dj uit Pakistan. De laatste heeft al gedraaid op een van de dansavonden in Club Math.
Haasbroek: ‘Het is hier overwegend leuk’. Van der Linden: ‘Niet alleen maar leuk’. Haasbroek: ‘Nee, het is ook een open inrichting’.**

Interview met Nico Haasbroek en Mieke van der Linden in *Trouw*, 17 juli 2003

september 2004

Omdat de start van een deel van de bebouwing in de Puntbuurt wordt uitgesteld, krijgt Creatief Beheer en Rini Biemans van de gemeente opdracht om het braakliggende terrein tijdelijk in te richten. Het terrein wordt omgedoopt tot Proefpark de Punt en krijgt de functie ‘oefenterrein voor ecologisch beheerde stadsnatuur’, in eerste instantie voor een periode van drie jaar.

2005

Stichting De vrienden van de graankorrel anno 1716 maakt in overleg met gemeente en deelgemeente plannen voor de twee molenstompen aan de Noordschans/Mathenesserdijk (De Graankorrel) en aan de Schansstraat (Het Vertrouwen). Daarbij kiest de stichting nadrukkelijk niet voor traditionele renovatie, maar voor behoud van de molenstomp door een aanbouw die de plek een nieuwe functie geeft. Daarmee beogen ze ook meerwaarde voor de buurt en de stad te creëren. Ter aankondiging van wat komen gaat wordt op de molens een doek geplaatst met daarop het opvallende ontwerp, gemaakt in samenspraak met de Amerikaanse architect Cesar Pelli.

november 2005

Het nieuwbouwproject Ganzekop aan de Schiedamseweg, dat vanwege de sloop van negentiende-eeuwse panden stof deed opwaaien, gaat van start. Er moeten een parkeergarage, 29 woningen en een supermarkt komen. De opdrachtgever is Com·wonen, het project is ontworpen door Jef Reintjens.

november 2005

De deelgemeenteraad bespreekt het toenemende vandalisme in de Tovertunnel. Deze tunnel, die de Schans met de Voorhaven verbindt en daarmee een belangrijke schakel is tussen Historisch Delfshaven en Bospolder, werd eind jaren negentig door kunstenares Willij van der Linden beschilderd.

2006

In opdracht van Com·wonen maakt architectenbureau JSA een ontwerp voor 108 woningen aan de Hudsonstraat: Schipper 2 en Punt 2. Het project maakt deel uit van masterplan Punt-Schippersbuurt.

juni 2006

Bospolder wordt door CBS genoemd als een van de vijftig meest verloederde buurten in Nederland.

augustus 2007

Nicole Hoven begint samen met Rianne Andeweg restaurant Van de Boer op de hoek van de Mathenesserweg en de Mathenesserdijk. Haar doel is om 'het platteland de stad in te brengen', door voornamelijk regionale producten te gebruiken. Daarnaast moet het restaurant een impuls geven aan de omliggende wijken: het ligt precies op de grens van Tussendijken en Spangen.

juni 2008

AIR en de Van der Leeuwkring organiseren een bijeenkomst in het kader van *BusinessCases voor de publieke ruimte*. Het Visserijplein wordt als BusinessCase onderzocht door diverse stakeholders: overheid, ontwikkelaars, corporaties en ontwerpers, omdat het plein zijn potentieel als 'hart van de wijk' maar niet kan waarmaken.

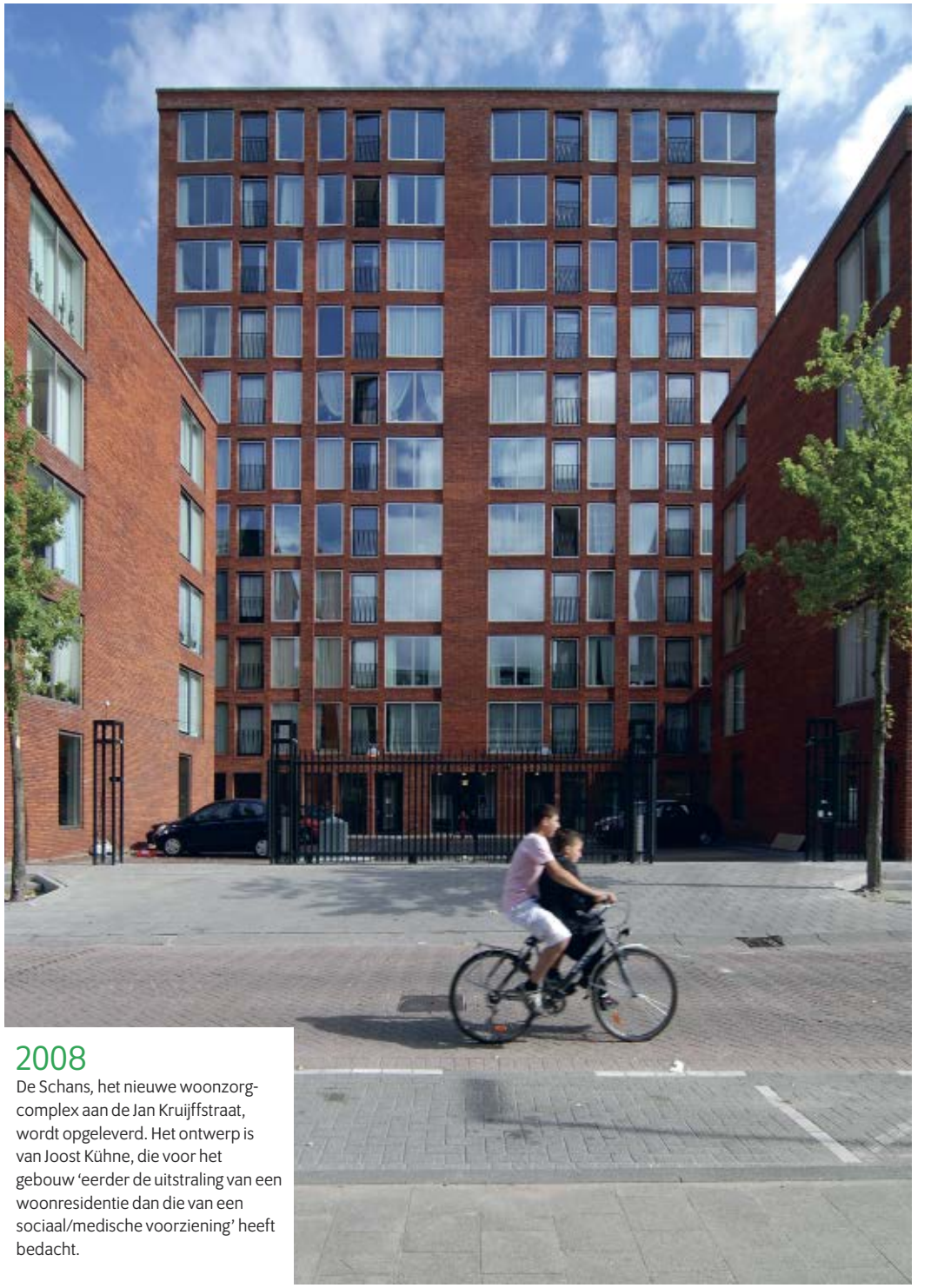

2008

De Schans, het nieuwe woonzorgcomplex aan de Jan Kruijffstraat, wordt opgeleverd. Het ontwerp is van Joost Kühne, die voor het gebouw 'eerder de uitstraling van een woonresidentie dan die van een sociaal/medische voorziening' heeft bedacht.

september 2008

Voltooiing Biz Botuluyuz. Hoewel geen van de oorspronkelijke geïnteresseerden uiteindelijk een huis heeft gekocht in het complex, zijn de woningen razend populair. Niet alleen onder bewoners: dagblad Trouw meldt dat Amerikaanse toeristen die historisch Delfshaven bezoeken omlopen voor 'de huizen met de tulpen'.

oktober 2008

Le Médi wordt opgeleverd. Het project bestaat uit een woonblok van 93 woningen in een hoger segment dan de overige herstructurering in Bospolder. Architectenbureau Geurst & Schulze ontwerpt het complex als ommuurde stad, gelijkend op een oosterse medina, die tegelijkertijd aansluit op de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur. Ook de architectuur en de semiopenbare buitenruimtes zijn uitgesproken mediterraan. De parkeerdruk op de wijk is ondervangen door een parkeergarage.

januari 2009

Het bewonersplatform Mathenesserdijk stuurt de deelgemeente een brandbrief over de garageproblematiek op de Mathenesserdijk en de Spangesekade. Veel van de garages zijn illegaal en de overmaat zorgt voor overlast. Volgens de bewoners heeft de deelgemeente meermalen beloofd de problemen aan te pakken, maar is er tot nog toe alleen een onderzoek geweest.

maart 2009

Deelgemeente Delfshaven, Com•wonen en Proper-Stok presenteren de *Gebiedsvisie Bospolder-Tussendijken*. Verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk staan hierin centraal. Hiertoe willen de deelgemeente en de corporaties extra investeren in maatschappelijke voorzieningen en de woningvoorraad. Het Visserijplein wordt gezien als potentieel 'hart van de wijk', aangezien het de wijk nog ontbreekt aan een duidelijke centrumplek.

'Door het ontbreken van een directe relatie met de Schiedamseweg en door de saaie inrichting is het Visserijplein buiten markt-dagen niet het kloppend hart van de wijk, terwijl goede mogelijkheden zijn om hier voorzieningen te concentreren en het plein daarmee als hart van de wijk te laten functioneren.'

Uit *Gebiedsvisie Bospolder-Tussendijken 2020*, versie 3.1, 29 maart 2009

mei 2009

Wethouder Karakus besluit om de garages aan de Mathenesserdijk en Spangesekade te laten verplaatsen of sluiten, en het bouwblok aan de Mathensserdijk te bestemmen tot kluswoningen. Hiertoe koopt de gemeente het blok van Com•wonen, die het in de Samenwerkings-overeenkomst nog had aangemerkt als sloop/nieuwbouw.

2010

Het Watertorenberaad, een samenwerking van verschillende partijen binnen de stedelijke ontwikkeling, wijst Bospolder-Tussendijken aan als een van zijn pilotprojecten. Binnen deze pilot willen zij zoeken naar nieuwe rollen, nieuwe samenwerkingsverbanden en nieuwe investeringsmanieren.

augustus 2010

Bewoners nemen initiatief om actief mee te denken met een nieuw inrichtingsplan voor de Spangesekade. Doordat het een brede, doorgaande weg is, is het verkeer dominant en de verblijfskwaliteit laag. De bewoners agenderen het probleem bij de deelgemeente en zetten hun betoog bij door *guerilla gardening* en het tijdelijk beschilderen van de kade met teksten en symbolen.

juli 2011

Havensteder presenteert, als eerste wapenfeit na de fusie van PWS en Com•wonen, het renovatieplan voor De Fabriek aan de Mathenesserdijk. In het concept van Lingotto en ontwerp van Mei Archictecten wordt het casco grondig vernieuwd, maar blijven de gevels aan zowel de Mathenesserdijk als aan de Schie in tact. Het complex moet plaats gaan bieden aan kleine bedrijven, maar ook aan een maatschappelijk programma. Hiermee kan De Fabriek bijdragen aan de leefkwaliteit in de wijk.

januari 2013

Na een ingrijpende renovatie die twee jaar duurde wordt De Fabriek van Delfshaven officieel geopend.

februari 2013

Op initiatief van Havensteder, de deelgemeente en ondernemers wordt een werkconferentie gehouden over het Mathenesserkwartier. Ondanks grote investeringen van overheden (tot Europese gelden aan toe) en ontwikkelaars is het winkelbestand nog steeds te eenzijdig, de openbare ruimte van te lage kwaliteit en is er veel woningoverlast.
Meer groen en aandacht voor veiligheid van fietsers worden genoemd als mogelijkheden om het gebied aantrekkelijker te maken.

september 2013

De bouw van woningencomplex Van Dorp aan de Mathenesserdijk wordt uitgesteld. De gemeente maakt geld beschikbaar voor ophoging van het braakliggende terrein, om het geschikt te maken voor tijdelijk gebruik.

oktober 2013

Na de guerilla-acties van Atelier Spangesekade krijgt het initiatief subsidie van de deelgemeente, waarmee ze de kade kunnen inrichten met bankjes en bakken vol bloemen, planten en groenten. Wethouder Alexandra van Huffelen oogst de eerste opbrengst van de moestuinbakken in het najaar van 2013.

december 2013

In reactie op het nieuws dat de deelgemeenten zullen verdwijnen, richt een groep betrokken bewoners WIJ Delfshaven op. Als 'netwerk van samenwerkende bewoners-initiatieven en zelforganisaties' willen zij meedoen aan de verkiezing voor de gebiedscommissies in maart 2014.

april 2014

Vanuit de werkconferentie *Wijk BV* in 2013 wordt Delfshaven Coöperatie opgericht. Initiatiefnemer Frank Belderbos: 'Als ik zo om mij heen kijk, dan zit er meer dynamiek in deze wijk dan ik van tevoren gedacht had. De vraag is: hoe kunnen we de krachten en kwaliteiten uit deze wijk bundelen? Als Delfshaven Coöperatie willen we in contact komen met ideeën, initiatieven en projecten die we kunnen ondersteunen vanuit het bedrijfsleven. Samen met bedrijven en al die actieve bewoners en ondernemers gaan we meerwaarde in de generen.'

juli 2014

Stichting Verre Bergen bekijkt de mogelijkheden een *makerspace* op te richten in Bospolder-Tussendijken. Een makerspace is een openbaar toegankelijke ruimte met machines en gereedschap, waar bewoners gebruik van kunnen maken.
In Bospolder moet de ruimte een centrale ligging krijgen, waar kinderen en jongeren makkelijk zelfstandig naartoe kunnen. De Verre Bergen verwacht de makerspace in het voorjaar van 2016 te kunnen openen.

november 2014

De Tuin aan de Dijk wordt geopend als tijdelijk gebruik op de Van Dorplocatie. In opdracht van de gemeente heeft Wmo Radar Diensten het terrein ingericht, in samenwerking met vrijwilligers met een bijstandsuitkering.

Stadstuin verbindt West

Vrijwilligers en werklozen samen aan de slag

ROTTERDAM | Bewoners en werklozen hebben een braakliggend terrein van 2500 vierkante meter in Rotterdam-West omgetoverd tot stadstuin. De tuin aan de Mathenesserdijk moet bijdragen aan de veiligheid in de wijk Bospolder-Tussendijken.

WILLEMIJN DE KONING

De Tuin aan de Dijk is gisteren na een aanlegperiode van een half jaar feestelijk geopend. Alle partijen die meegewerkt hebben aan de nieuwe stadstuin beretrots op hun nieuwe stekje. Zo ook Marleen ten Vergert van de gebiedscommissie Delfshaven, de opdrachtgever van het project. „We wilden met deze tuin het terrein opknappen en bewoners aan het werk helpen en dat is gelukt. Ik ben vooral blij met de vrijwilligers. Zonder hen was dit nooit gelukt."

Het was lastig mensen in de bijstand te vinden die dit wilden doen. „Meestal hebben zij fysieke of mentale beperkingen. Daarom is fysiek werk buiten voor hen vaak een grote stap," zegt zij.

Waardering

Toch heeft de stichting Radar Wmo Diensten, een andere belangrijke speler, drie mensen met een uitkering gevonden die ieder drieënhalve dag per week aan de tuin willen werken. Daarvan is er maar één aanwezig op de opening en hij wil liever anoniem blijven. „Ik vind dit een van de mooiste mogelijkheden om te werken als je toch verplicht vrijwilligerswerk moet doen, want het is relaxt en buiten." Hij denkt dat bewoners hem door het project meer zijn gaan waarderen. „Zoiets is normaal onbetaalbaar, maar omdat wij dit vrijwillig hebben gedaan is het mogelijk gemaakt. Dat waarderen de bewoners enorm. Ze maken nu sneller contact, omdat ze het fijn vinden dat wij werken om hun buurt mooier te maken."

Tieme Haddeman heeft naast het ontwerpen van de tuin ook meegewerkt aan de realisatie. Hij kijkt tevreden terug op het project. „Vooral als ik denk aan één vrijwilliger, die dagelijks een half uur eerder kwam om alvast koffie te zetten en zichzelf naar voren schoof als coördinator. Zo wordt iemand die thuis op de bank zat verantwoordelijke voor een project; dat is een win-winsituatie?!"

Ik ben vooral blij met de vrijwilligers. Zonder hen was dit nooit gelukt
–Marleen ten Vergert

Dat de tuin af is, betekent niet dat het project afgelopen is. „Er is nog genoeg onderhoudswerk voor drie á vier vrijwilligers per week. De gemeente zet twee dagdelen per week een tuinman in om hen te begeleiden," aldus Ten Vergert. „De bewoners gaan hier ook nog activiteiten organiseren," zegt ze. Daarvan staat er al één te harken. „Ik wil hier met kinderen een moestuintje beginnen, dus ik kijk vandaag of ik daar al wat kinderen voor kan enthousiasmeren." Eén deelnemer heeft ze al: het schepje in zijn hand is niet zo groot, maar alle kleine beetjes helpen.

De Tuin aan de Dijk is open. Vinr: Tom Harreman, voorzitter van de gebiedscomissie Delfshaven, tuinarchitect Tieme Haddeman, bewoner Niels Buiter en Andrea Moreira Santos en Jan Pieter Schregel van Radar. FOTO MARCO DE SWART

november 2014

Tussendijken wordt in het Uitvoeringsplan 2015-2018 voor Delfshaven aangeduid als focuswijk. In dat kader wordt prioriteit gegeven aan vitalisering van de Schiedamseweg, de Mathenesserweg en de Grote Visserijstraat, en herinrichting van het Visserijplein. In het plan staat verder dat het woningbouwprogramma voor Bospolder-Tussendijken wordt aangepast aan de marktvraag: in plaats van appartementen richt de dienst Stadsontwikkeling zich nu voornamelijk op de bouw van grondgebonden woningen op de Van Dorplocatie en op locaties langs de Hudsonstraat: Punt 2, Schipper 2 en Schipper 3. Ook wordt een Uitvoeringsplan voor de buurt Schans/Watergeus in Bospolder geagendeerd.

april 2015

Het grondig gerenoveerde wijkgebouw Pier 80 aan het Visserijplein wordt geopend door wethouder Hugo de Jonge. Zowel de wijkaccommodatie als de inpandige bibliotheek zijn aangepast aan de eisen van de tijd en hebben een 'opener uitstraling'.

juli 2015

De bewoners van de kluswoningen aan de Mathenesserdijk zijn grotendeels gesetteld. Samen met de gebiedscommissie werken ze aan een aantrekkelijke buitenruimte door het plaatsen en beplanten van bloembakken in het trottoir.